

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

Зінченко Наталія Олександрівна

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ
ДІТЬМИ В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Спеціальність 231 Соціальна робота

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою «Соціальна робота»

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:
кандидат педагогічних наук,
Левченко Наталія Володимирівна

Умань – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	7
1.1. Становлення та розвиток проблеми дослідження	7
1.2. Ключові поняття досліджуваної проблеми	19
1.3. Роль батьків у соціально-психологічній роботі з обдарованими дітьми	26
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	35
2.1. Технології соціально-психологічної роботи з обдарованими дітьми в закладах середньої освіти	35
2.2. Роль соціального педагога у соціально-психологічній роботі з обдарованими дітьми.....	55
2.3. Рекомендації щодо соціально-психологічної роботи з обдарованими дітьми	66
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82
ДОДАТКИ.....	88

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Одним із головних завдань реформування сучасної освіти є виявлення та підтримка обдарованих дітей, розвиток інтелектуальних, творчих здібностей, формування навичок самостійного наукового пізнання, здатності до самореалізації у майбутньому житті. Від того, наскільки ефективно реалізуються потенційні можливості обдарованої особистості, залежать темпи і якість розвитку соціальних та економічних умов життя українського суспільства. Обдаровані діти в будь-якому суспільстві повинні розглядатися як інтелектуальний потенціал держави, вони мають бути в центрі спеціальних педагогічних, психологічних та соціальних програм.

У процесі своєї роботи ми спиралися на сучасні дослідження в галузі психології та соціальної педагогіки, зокрема таких аспектів як виділення сфер та видів обдарованості (С. Гончаренко, Г. Бурменська, Ю. Гільбух, М. Гнатко, В. Слущкий та інші); проблеми обдарованих (В. Алфімов, В. Крутецький, О. Кульчицька, Н. Лейтес, А. Мудрик, Л. Новікова та ін.); психолого-педагогічні основи формування особистості (І. Бех, Л. Божович, І. Булах, В. Рибалка, Г. Костюк, Н. Кузьміна, О. Савченко та ін.); особливості соціально-педагогічної діяльності з дітьми та молоддю (А. Капська, О. Карпенко, Л. Міщик, Т. Сущенко та ін.); проблеми професійного становлення особистості педагога та підготовки його до освітньої діяльності (С. Гончаренко, І. Зязюн, М. Євтух, В. Кан-Калик, В. Моляко, М. Поташник, С. Сисоєва та ін.); підходи до діагностики творчих здібностей учнів (Г. Айзенк, В. Андреев, Ю. Гільбух, А. Зак, О. Лук, Л. Фрідман та ін) [6].

Однак, у проаналізованих працях актуальним для дослідження залишаються теоретичні та практичні аспекти особливостей соціально-психологічної роботи з обдарованими дітьми в закладі середньої освіти.

Мета дослідження: на основі теоретичного узагальнення проблеми дослідження виявити та розкрити особливості соціально-психологічної роботи з обдарованими дітьми в закладі середньої освіти

Завдання дослідження:

- 1) здійснити аналіз становлення та розвиток проблеми дослідження та з'ясувати ключові поняття досліджуваної роботи;
- 2) розкрити технології соціально-психологічної роботи з обдарованими дітьми в закладі середньої освіти;
- 3) визначити роль батьків та соціального педагога в соціально-психологічній роботі з обдарованими дітьми в закладі середньої освіти;
- 4) сформулювати рекомендації щодо соціально-психологічної роботи з обдарованими дітьми в закладі середньої освіти.

Об'єкт дослідження – соціально-психологічної роботи з обдарованими дітьми в закладі середньої освіти

Предмет дослідження – організація та проведення соціально-психологічної роботи з обдарованими дітьми в закладі середньої освіти.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети і розв'язання визначених завдань застосовувались загальнонаукові методи: *теоретичні* – вивчення, узагальнення, аналізування педагогічної, психологічної, соціальної, соціологічної, політичної літератури з досліджуваної проблеми; *емпіричні* – спостереження, дослідницькі бесіди, вивчення результатів діяльності, анкетування, опитування, інтерв'ю.

Теоретичне значення роботи, полягає в тому, що здійснено аналіз соціально-психологічної роботи з обдарованими дітьми в закладі середньої освіти.

Практичне значення роботи, полягає в розробці та впровадженні наукових положень і висновків дослідження для підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з обдарованими дітьми.

Результати дослідження можуть бути впроваджені у розробку навчально-методичного комплексу до навчальних курсів «Технології соціальної роботи»; «Соціальна робота з різними групами клієнтів», «Практикум соціальної роботи», «Інклюзивний туризм», для науково-

методичного забезпечення професійної підготовки здобувачів вищої освіти всіх освітніх ступенів спеціальності «Соціальна робота» закладів вищої освіти.

Результати дослідження впроваджено у практику роботи Школи передового досвіду «Школа соціальних знань» Управління праці й соціального захисту населення Уманської міської ради та Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Експериментальна база дослідження – дослідницько-експериментальна робота проводилася на базі загальноосвітньої школи № 2 м. Мелітополь.

Апробація результатів досліджування. Основні концептуальні положення й результати наукової роботи друкувалися у збірниках, журналах та доповідались на семінарах, конференціях: Всеукраїнська науково-практична конференція «*Актуальні проблеми підготовки фахівців соціальної сфери*» (22 квітня 2021 р.); XIV Всеукраїнська наукова студентська конференція «*Наука. Освіта. Молодь 2021*» (28 квітня 2021 р.); науково-практичний семінар «*Громадські організації людей з інвалідністю крізь призму надання соціальних послуг*» (16 квітня 2021 р.); науково-методичний семінар «*Соціально-психологічна реабілітація молоді з особливими потребами в закладі освіти*» (15.12.2020 р.); науково-практичний семінар «*Перспективи ефективної роботи соціальних працівників з молоддю*» (03.03.2021 р.)

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (65 найменувань), 2 додатків на 4 сторінках. Загальний обсяг роботи складає 91 сторінку, із них 81 сторінка основного тексту.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі наведено теоретичне узагальнення важливого й актуального завдання – теоретично обґрунтувати особливості соціально-психологічної роботи з обдарованими дітьми в закладі середньої освіти. Результати проведеного дослідження засвідчили досягнення мети, розв’язання поставлених завдань і стали підставою для таких висновків:

Відповідно до першого завдання здійснено аналіз становлення та розвитку соціально-психологічна робота з обдарованими дітьми в закладі середньої освіти та з’ясувати ключові поняття досліджуваної роботи. Здійснивши аналіз літературних джерел, визначено поняття: **обдарованість** – високий рівень здібностей, яка проявляється у результаті наполегливої праці і є сплавом набутого і спадкового. Фактором обдарованості виступає підвищена потреба дитини в розумових і творчих діях; **обдарована дитина** – дитина, яка значно випереджує своїх ровесників у розумовому розвитку; яка демонструє загальну (здібності до різних галузей діяльності) або спеціальну (музичну, художню, технічну, психомоторну, соціальну та ін.) обдарованість, має критичне мислення, відчуття нового, високу допитливість, особистісну установку на сприйняття оригінального, незвичайного, вміє встановлювати причинно-наслідкові зв’язки, робити висновки, аналізувати інформацію, будувати гіпотези, є чутливою до суперечностей, організована, наполеглива в досягненні мети, має інтуїцію, здатна до передбачення, фантазування, відкритого спілкування. **Соціально-психологічна робота з обдарованими дітьми** – це перш за все пом’якшення для них негативних наслідків процесів, які відбуваються в суспільстві, створення умов для реалізації інтересів і життєво необхідних потреб, спираючись на принципи: орієнтація на загальнолюдські цінності, гуманізм, стимулювання обдарованих дітей на розвиток їх особистісних сил. **Соціально-психологічний супровід** це процес створення оптимальних умов розвитку та прояву індивідуальних здібностей обдарованих учнів та одночасної корекції факторів, що негативно впливають на реалізацію відповідних здібностей дітей.

Відповідно до другого завдання розкрито технології соціально-психологічної роботи з обдарованими дітьми в закладі середньої освіти. До таких технологій увійшли форми, методи, прийоми роботи з обдарованими дітьми (проведення діагностики (психологічної та педагогічної); організація навчальної діяльності (факультативи, індивідуальні заняття, участь в олімпіадах, конкурсах, змаганнях); організація пізнавальної діяльності (інформаційне забезпечення; наукова організація праці, робота в бібліотеці, МАН); моніторинг та аналіз успіхів і досягнень учнів; проведення педагогічних консиліумів і розроблення рекомендацій для учнів, батьків, учителів стосовно розвитку здібностей і обдарувань дітей та їх професійної орієнтації. Створення в закладах освіти різних товариств, наприклад: для інтелектуального розвитку особистості, формування творця як носія національної культури і науки; для розвитку дослідницьких здібностей та оволодіння науковими методами пізнання світу; для самопізнання, самовизначення, самостійності, морального становлення особистості та громадянської зрілості.

Відповідно до третього завдання визначено роль батьків та соціального педагога в соціально-психологічній роботі з обдарованими дітьми в закладі середньої освіти. Батьківське відкриття обдарованості власної дитини має народжувати радісне очікування і готовність вирішувати пов'язані з цим проблеми, а не доброзичливу заклопотаність, яка об'єднує жвавість найважливішого для підростаючої людини зв'язку – зв'язку між батьками і дітьми. Дорослим належить пріоритетне значення у розвитку обдарованої дитини, сприянні реалізувати себе та стати щасливою. Соціальний педагог відіграє важливу роль у виявленні, супроводі та роботі з обдарованими дітьми, так як він бере участь в усіх цих процесах з дитиною: виявити обдарованих дітей в закладі освіти; налагодити зв'язки з батьками; знайти шляхи порозуміння з обдарованою дитиною; побудувати власну програму допомоги обдарованому учневі разом з класним керівником, вчителями-предметниками, психологом та батьками (через бесіди, розмови про характер взаємовідносин

між членами родини, батьками й вчителями, обдарованими дітьми та однокласниками); допомогти дитині повірити у свої власні можливості. організувати освітній процес, який би відповідав здібностям обдарованих дітей; організувати систему позакласної та позашкільної роботи; вчасно вирішувати проблеми, які пов'язані з приводу адаптації й успішності, обдаровану дитину потрібно вчити самостійно приймати рішення, стимулювати роботу під час усього періоду навчання у загальноосвітній школі; здійснювати соціально-правовий захист обдарованих дітей через мінімізацію для них негативних наслідків процесів, які відбуваються в суспільстві.

Відповідно до четвертого сформовано рекомендації щодо соціально-психологічної роботи з обдарованими дітьми в закладі середньої освіти.

Єдиних рекомендацій щодо навчання обдарованих дітей не існує й не може існувати, адже кожна дитина – унікальна особистість зі своїми перевагами і недоліками. Тому головним є пошук ключа – індивідуального підходу до кожного учня, зокрема учня обдарованого, з вираженою індивідуальністю, незалежністю. З такими дітьми, з одного боку, працювати легше, бо вони мають високі розумові здібності, а, з іншого, – важче, оскільки ці діти «знають собі ціну», потребують багато уваги, особливого ставлення.

Наше дослідження не вичерпує означену проблему і передбачає здійснення наступних кроків, спрямованих на вивчення форм та методів соціально-психологічного супроводу молоді з інвалідністю в закладі вищої освіти.